

Кодекс адміністративного судочинства України

Стаття 173. Особливості провадження у справах щодо уточнення списку виборців

1. Право звернутися з адміністративним позовом про уточнення списку виборців, у тому числі про включення або виключення зі списку себе особисто або інших осіб, має кожен, хто має право голосу на відповідних виборах або референдумі.
2. Адміністративні справи щодо уточнення списку виборців розглядає місцевий загальний суд як адміністративний суд за місцезнаходженням відповідної комісії.
3. Позовна заява про уточнення списку виборців подається до адміністративного суду без сплати судового збору. Позовну заяву може бути подано не пізніше як за два дні до дня голосування.
4. Суд вирішує адміністративні справи щодо уточнення списку виборців у дводенний строк після надходження позовної заяви, але не пізніше ніж за два дні до дня голосування, а якщо позовна заява надійшла за два дні до дня голосування, — невідкладно.
5. Неприбуття у судові засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає судовому розгляду.
6. Постанови адміністративного суду щодо внесення змін у списки виборців виконуються негайно.

*(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 17.11.2005 р. № 3099-IV)*

(науково-практичний коментар)*

Стаття 38 Конституції України закріпила право громадян на участь у всеукраїнському та місцевих референдумах вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

З метою реалізації цього права вітчизняне законодавство передбачає проведення різних типів виборів/референдумів. Референдуми можуть бути всеукраїнськими і місцевими. На виборах можуть обиратися Президент України, народні депутати України, міські голови, депутати місцевих рад. Природно, що предметна і територіальна специфіка різних типів виборів/референдумів накладає відбиток на механізм їх проведення, зумовлює його особливості. Залежно від типу виборів/референдуму, різняться способи їх ініціювання, порядок проведення, коло учасників тощо.

Але одна деталь цього механізму залишається незмінною: *участь громадянина у виборах або референдумі можлива тільки за умови його включення до списку виборців (учасників референдуму) відповідної дільниці.*

1) Порядок складання списків виборців на місцевих виборах.

Для підготовки та проведення голосування з місцевих виборів виконавчі органи місцевих рад

або органи (посадові особи), які, відповідно до закону, здійснюють їх повноваження, складають списки виборців по кожній звичайній виборчій дільниці на основі відомостей Державного реєстру виборців.

Відомості щодо громадян, які проживають на відповідній території, подаються у вигляді загального списку виборців відповідному сільському, селищному, міському голові, голові районної у місті ради або іншій особі, яка, відповідно до закону, здійснює його повноваження, відповідними органами ведення Державного реєстру виборців не пізніше як за 45 днів до дня виборів.

До списку виборців включаються виборці, які належать до відповідної територіальної громади і мають право голосу на відповідних місцевих виборах. Виборець може бути включений до списку виборців тільки на одній виборчій дільниці.

У списку виборців на виборчій дільниці зазначаються:

- прізвище, ім'я, по батькові виборця;
- дата народження виборця (число, місяць, рік);
- місце проживання та адреса житла виборця.

У списку виборців передбачається відповідна графа для підпису виборця за отримання виборчих бюлетенів з усіх видів місцевих виборів та графа для приміток.

* З кн.: Кодекс адміністративного судочинства України: наук.-практ. комент. / Н. О. Армаш, О. М. Бандурка, А. В. Басов [та ін.]; за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора А.Т. Комзюка. – К.: Прецедент; Істина, 2009. – 820 с.

У графі «Примітки» списку виборців на виборчій дільниці на підставі загального списку виборців навпроти прізвищ виборців, постійно не здатних самостійно пересуватися, робиться відповідна відмітка. У цій же графі навпроти прізвища виборця, який отримав виборчі бюлетені не з усіх видів місцевих виборів, робиться запис про види місцевих виборів, виборчі бюлетені з яких виборець не отримав (стосовно виборців, які голосують за місцем перебування, такий запис робиться навпроти їхніх прізвищ у витягу із списку виборців). Виборці включаються до списку в порядку, зручному для проведення голосування.

Сільський, селищний, міський голова, голова районної у місті ради або інша посадова особа, яка, відповідно до закону, здійснює його повноваження, не пізніше як за 40 днів до дня виборів, передає списки виборців по кожній звичайній виборчій дільниці відповідним територіальним виборчим комісіям.

Територіальна виборча комісія не пізніше як за 32 дні до дня виборів передає примірник списку виборців на виборчій дільниці (на паперовому носії) відповідним дільничним виборчим комісіям звичайних виборчих дільниць.

Наступного дня після отримання списку виборців на виборчій дільниці дільнична виборча комісія надає його для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

Дільнична виборча комісія двічі надсилає кожному виборцю іменні запрошення, якими повідомляє про включення його до списку виборців відповідної виборчої дільниці, назви всіх видів місцевих виборів, у яких йому пропонується голосувати, номер виборця у списку виборців, адресу дільничної виборчої комісії, її номер телефону і розпорядок роботи, а також про час і місце голосування. Виборцям, щодо яких у списку виборців є відмітки про постійну нездатність самостійно пересуватися, одночасно повідомляється, що їм буде надана можливість проголосувати за місцем перебування. Іменні запрошення надсилаються виборцям не пізніше як за двадцять п'ять і не пізніше як за сім днів до дня виборів.

Кожен громадянин має право ознайомитися зі списком виборців у приміщенні дільничної виборчої комісії та перевірити правильність відомостей, внесених до списку виборців. Громадянин має право оскаржити до дільничної чи відповідної територіальної виборчої комісії або безпосередньо до суду допущені при складанні списку виборців неправильності (див. ст.ст. 31, 32 Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та

сільських, селищних, міських голів»).

2) Порядок складання списків виборців на виборах Президента України.

Для підготовки та проведення голосування виконавчі органи місцевих рад або органи (посадові особи), які, відповідно до закону, здійснюють їх повноваження, а також консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном до 1 липня року проведення чергових виборів Президента України складають загальний список виборців, які постійно проживають на території відповідного села, селища, міста, району в місті, з використанням відомостей, які мають місцеві органи Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Державної податкової адміністрації України про місце постійного проживання громадян, за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Керівники структурних підрозділів цих органів зобов'язані подати необхідну для складання загального списку виборців інформацію на запит відповідно сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті ради.

До загального списку виборців включаються громадяни України, які досягли або на день виборів досягнуть вісімнадцяти років і мають право голосу, та які на день складання списку постійно проживають на відповідній території.

Після утворення виборчих дільниць виконавчі органи місцевих рад або органи (посадові особи), які, відповідно до закону, здійснюють їх повноваження, на основі відповідного загального списку виборців складають списки виборців по кожній звичайній виборчій дільниці за формою, встановленою Центральною виборчою комісією.

Виборець може бути включений до списку виборців тільки на одній виборчій дільниці.

Виконавчі органи місцевих рад або органи (посадові особи), які, відповідно до закону, здійснюють їх повноваження, не пізніше як за 35 днів до дня виборів передають списки виборців для звичайних виборчих дільниць у двох примірниках відповідним територіальним виборчим комісіям.

Військовослужбовці, члени їх сімей та інші виборці, які проживають у межах дислокації військових частин (формувань) і голосуватимуть на звичайних виборчих дільницях, розташованих за межами місць дислокації військових частин (формувань), включаються до списків виборців відповідної виборчої дільниці на підставі відомостей, поданих командирами військових частин (формувань).

У списку виборців зазначаються прізвище,

ім'я, по батькові, рік народження (для осіб, яким на день виборів виповнилося або виповнюється вісімнадцять років, — також число та місяць народження), адреса місця проживання виборця. За відсутності відомостей про місяць і день народження громадянина вважається, що він народився 1 січня відповідного року. У списку виборців передбачаються відповідні місця для підписів виборців за отримання виборчого бюлетеня в день виборів, а також для підписів члена дільничної виборчої комісії, який видав виборчий бюлетень. Виборці включаються до списку в порядку, зручному для проведення голосування.

Територіальна виборча комісія не пізніше як за тридцять один день до дня виборів передає список виборців відповідній дільничній виборчій комісії звичайної виборчої дільниці.

Після отримання списку виборців на виборчій дільниці дільнична виборча комісія виборчої дільниці надає його для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

Кожен громадянин України має право ознайомитися із списком виборців у приміщенні дільничної виборчої комісії та перевірити правильність внесених до списку відомостей. Громадянин має право оскаржити до дільничної чи територіальної виборчої комісії або безпосередньо до місцевого суду допущені при складанні списку виборців неправильності (див. ст.ст. 31, 32 Закону України «Про вибори Президента України»).

3) Порядок складання списків виборців на виборах народних депутатів України.

Для підготовки проведення голосування виборців до 1 жовтня року, який передуює року проведення чергових виборів народних депутатів України, складаються загальні списки виборців за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією.

До загального списку виборців включаються громадяни України, які досягли або на день виборів досягнуть вісімнадцяти років і мають право голосу, та які на час складання загального списку виборців проживають на відповідній території або перебувають на строковій службі у військових частинах (формуваннях), дислокованих на відповідній території, чи в установах кримінально-виконавчої системи, розміщених на відповідній території. При цьому до загального списку виборців заносяться такі відомості про виборця:

- прізвище, ім'я, по батькові;
- дата народження;
- місце народження (держава, область, район, місто, селище, село) відповідно до адміністративно-територіального устрою на час

складання списків виборців;

- місце проживання (із зазначенням адреси житла) або місцеперебування;
- у разі необхідності — примітка про постійну нездатність пересуватися самостійно.

Місце проживання та адреса житла виборця визначаються на підставі відомостей реєстрації відповідно до Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні».

Робоча група обліку виборців до 1 жовтня року, що передуює року проведення виборів, складає відповідний місцевий (районний, міський, районний у місті) загальний список виборців чи загальний список виборців, що проживають чи перебувають за кордоном, за формою, встановленою Центральною виборчою комісією. Виборці включаються до такого списку за місцем проживання. У загальному списку виборців зазначаються також відомості про інше можливе місце проживання виборця та, за необхідності, про його постійну нездатність самостійно пересуватися.

Загальний список виборців, складений у межах відповідного регіону на підставі місцевих загальних списків виборців передається регіональною робочою групою обліку виборців до Центральної виборчої комісії у порядку і в строки, визначені цим органом.

Районна, міська робоча група обліку виборців не пізніше 1 листопада року, що передуює року проведення виборів, надає загальний список виборців для ознайомлення громадян у приміщенні, доступному для відвідувань громадян. Загальний список виборців має бути доступним для ознайомлення до 1 січня року проведення виборів.

Повідомлення про надання загального списку виборців для ознайомлення із зазначенням місця і часу, де й коли можна ознайомитися з загальним списком виборців, протягом зазначеного періоду не рідше одного разу на тиждень публікується у місцевих друкованих засобах масової інформації, а також не рідше двох разів на тиждень оприлюднюється на місцевих теле- і радіоканалах.

Робоча група обліку виборців, що проживають чи перебувають за кордоном, складає загальні списки виборців за країнами перебування. У передбачений законом строк такі загальні списки виборців надаються для загального ознайомлення у приміщеннях дипломатичних або інших офіційних представництв чи консульських установ України за кордоном, у місці дислокації військової частини (формування), що дислокована за межами України. Відповідне представництво чи установа оприлюднює у спосіб, доступний для

громадян України, що перебувають за кордоном, повідомлення про надання загального списку виборців для ознайомлення із зазначенням місця і часу, де й коли зі списком можна ознайомитися.

Кожен громадянин має право ознайомитися з загальним списком виборців у спеціально відведеному для цього приміщенні та перевірити правильність внесених до списку відомостей. Він може надати відповідним робочим групам обліку виборців інформацію про осіб, які постійно не здатні самостійно пересуватися за інвалідністю чи за віком, що є підставою для здійснення перевірки таких даних і, у випадку їх підтвердження, внесення відповідних відомостей до загального списку виборців.

Робочі групи обліку виборців проводять уточнення загальних списків виборців. Уточнення загальних списків виборців проводиться з часу надання їх для загального ознайомлення і закінчується до 1 лютого року проведення чергових виборів народних депутатів України.

Після утворення виборчих дільниць робочі групи обліку виборців на основі відповідного уточненого загального списку виборців складають списки виборців по кожній звичайній виборчій дільниці та передають їх відповідному сільському, селищному, міському голові, голові районної у місті ради або іншій посадовій особі, яка, відповідно до закону, здійснює його повноваження.

Виборець може бути включений до списку виборців тільки на одній виборчій дільниці.

У списку виборців на виборчій дільниці зазначаються: прізвище, ім'я, по батькові, дата народження (число, місяць, рік); місце проживання та адреса житла виборця, а для військовослужбовців строкової служби та осіб, що перебувають в установах кримінально-виконавчої системи, — адреса місця перебування.

У списку виборців передбачаються відповідні місця для підписів виборців за отримання виборчого бюлетеня у день виборів та приміток. Виборці включаються до списку в порядку, зручному для проведення голосування.

У списку виборців на виборчій дільниці на підставі загального списку виборців навпроти прізвищ виборців, постійно не здатних самостійно пересуватися, робиться відповідна відмітка у графі «Примітки».

Сільський, селищний, міський голова, голова районної у місті ради або інша посадова особа, яка відповідно до закону здійснює його повноваження, не пізніше як за 40 днів до дня виборів, передає списки виборців на звичайних виборчих дільни-

цях відповідним окружним виборчим комісіям на їх засіданнях.

Окружна виборча комісія не пізніше як за тридцять два дні до дня виборів передає список виборців на виборчій дільниці відповідній дільничній виборчій комісії виборчої дільниці. Наступного дня після отримання списку виборців на виборчій дільниці дільнична виборча комісія надає його для загального ознайомлення у приміщенні дільничної виборчої комісії.

Дільнична виборча комісія виборчої дільниці двічі надсилає кожному виборцю іменні запрошення, якими повідомляє про включення його до списку виборців відповідної виборчої дільниці, номер виборця у списку виборців, адресу дільничної виборчої комісії, її номер телефону і розпорядок роботи, а також про час і місце голосування. Виборцям, щодо яких у списку виборців є відмітки, одночасно повідомляється, що їм буде надана можливість проголосувати за місцем перебування. Такі письмові повідомлення надсилаються не пізніше як за двадцять п'ять і не пізніше як за сім днів до дня виборів.

Кожен громадянин має право ознайомитися із списком виборців у приміщенні дільничної виборчої комісії та перевірити правильність відомостей, внесених до списку виборців (див. ст.ст. 39–43 Закону України «Про вибори народних депутатів України»).

4) Порядок складання списків громадян, які мають право брати участь у референдумі.

Голови міських, районних у містах, селищних і сільських рад забезпечують організацію обліку громадян, які мають право брати участь у референдумі, та складання відповідних списків і передають списки дільничним комісіям з референдуму.

Список громадян, які мають право брати участь у референдумі, складається по кожній дільниці для голосування і підписується головою та секретарем дільничної комісії з референдуму.

Списки військовослужбовців, які перебувають у військових частинах і мають право брати участь у референдумі, а також членів сімей військовослужбовців та інших громадян, якщо вони проживають у районах розташування військових частин, складаються на основі даних, що подаються командирами військових частин. Військовослужбовці, які проживають поза військовими частинами, включаються в списки за місцем проживання на загальних підставах.

Списки громадян по дільницях для голосування, утворених в лікарнях та інших стаціонарних лікувальних закладах, а також на суднах, які перебувають в день референдуму у плаванні, при

представництвах України за кордоном, складаються на основі даних, що подаються керівниками зазначених установ і капітанами суден.

У список громадян, які мають право брати участь у референдумі, включаються всі громадяни України, які досягли до дня або в день референдуму 18 років і проживають на момент складання списку на території даної дільниці для голосування.

Громадянин може бути включений у список громадян, які мають право брати участь у референдумі, лише на одній дільниці для голосування.

Списки громадян подаються для загального ознайомлення за десять днів до референдуму. На дільницях для голосування, утворених в лікарнях та інших стаціонарних лікувальних закладах, а також у виняткових випадках у військових частинах, на судах, які перебувають в день референдуму у плаванні, списки громадян подаються за два дні до референдуму.

Громадянам забезпечується можливість ознайомитися із списком і перевірити правильність його складання в приміщенні дільничної комісії з референдуму.

Кожному громадянину надається право оскаржити невключення, неправильне включення в список або виключення із списку, а також допущені в ньому неточності в зазначенні даних про нього (див. ст.ст. 33, 34 Закону України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми»).

Як впливає з наведених положень, складання списків виборців (учасників референдуму) — це надзвичайно копіткий і складний процес. При формуванні цих списків у стислий строк обробляється інформація про тисячі й мільйони громадян України — суб'єктів права голосу. Природно, що при цьому не виключена ймовірність помилки технічного характеру.

Напевно кожному відомі випадки, коли під час ознайомлення із списком або безпосередньо у ході голосування окремі виборці не знаходять у списку свого імені, виявляють неточності у його написанні тощо.

Трапляється також, що у процесі формування списків виборців дані про особу виборця змінюються з цілком об'єктивних причин: наприклад, унаслідок зміни місця проживання, через зміну імені або прізвища і т. п.

Означені обставини не повинні стояти на заваді реалізації конституційного права громадянина брати участь у референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів влади. З цією метою чинне законодавство про вибори та референдум наділяє виборців (учасників референдуму) пра-

вом оскаржувати у суді допущені при складанні списку виборців (учасників референдуму) неправильності, в тому числі невключення, неправильне включення або виключення із списку виборців його або інших осіб, а також наявність чи відсутність відміток про нездатність виборця самостійно пересуватися.

1. Згідно з частиною 1 коментованої статті, **позивачем у справі щодо уточнення списку виборців** може виступати будь-яка особа, котра має право голосу на відповідних виборах/референдумі. Конституція та виборче законодавство України наділяють правом голосу:

- 1) на виборах Президента України або народних депутатів України — громадян України, яким на день виборів виповнилось 18 років (окрім громадян, визнаних судом недієздатними) (ст. 2 Закону України «Про вибори Президента України»);
- 2) на всеукраїнському референдумі — громадян України, яким на день референдуму виповнилось 18 років та які постійно проживають на території України. Права голосу на всеукраїнському референдумі не мають:
 - психічно хворі громадяни;
 - громадяни, визнані судом недієздатними;
 - особи, які тримаються у місцях позбавлення волі (ст. 7 Закону України «Про всеукраїнський та місцевий референдуми в Україні»);
- 3) на місцевих виборах — громадян України, які належать до відповідної територіальної громади (тобто об'єднання жителів відповідного села (сіл), селища, міста), які на день виборів досягли 18-річного віку. Право голосу на виборах депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим мають виборці, які проживають на території Автономної Республіки Крим. Права голосу на місцевих виборах не мають: громадяни України, визнані судом недієздатними, та громадяни України, які за вироком суду перебувають у місцях позбавлення волі (ст. 3 Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів»);
- 4) на місцевих референдумах — громадян України, які на день проведення референдуму досягли 18 років і постійно проживають на території відповідної області, району, міста, району в місті, селища, сільради (крім психічно хворих осіб; осіб, визнаних судом недієздатними; осіб, які тримаються у місцях позбавлення волі).

Слід урахувати, що в окремих випадках

позивачем у справах про уточнення списку виборців (учасників референдуму) може виступати неповнолітня особа. Це трапляється тоді, коли особа на момент подання позову ще не досягла 18 років, але досягне цього віку на день виборів/референдуму. Оскільки у даному разі неповнолітня особа ініціює спір з приводу публічних правовідносин, у яких вона може брати самостійну участь, то за правилами ст. 48 КАС України така особа володіє адміністративною процесуальною дієздатністю, а відтак — може бути позивачем.

На відміну від інших спорів, пов'язаних з виборчим процесом, у яких виборець вправі оскаржити тільки ті рішення (дії, бездіяльність) суб'єкта владних повноважень, що порушують його особисте виборче право, у порядку ст. 173 КАС України виборець може звернутися до суду з позовом про захист прав інших громадян.

Щодо таких випадків постановою Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами положень Кодексу адміністративного судочинства України під час розгляду спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму» від 2 квітня 2007 р. № 2 містить таку рекомендацію адміністративним судам: «... 12. У випадках звернення осіб, які мають право голосу на відповідних виборах чи референдумі, з позовом про уточнення списку виборців, зокрема про включення або виключення зі списку інших осіб, суди відповідно до ч. 2 ст. 53 КАС України повинні у разі можливості залучити їх (інших осіб) до участі у справі як третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, на стороні позивача або відповідача залежно від заявлених вимог».

2. Частина 2 ст. 173 КАС України визначає підсудність адміністративних справ з приводу уточнення списку виборців (учасників референдуму). За правилами коментованої норми, дану категорію адміністративних справ розглядають місцеві загальні суди (як адміністративні суди першої інстанції) за місцезнаходженням відповідної виборчої комісії або комісії з референдуму.

3. Третя частина коментованої статті урегулює окремі аспекти подання позовної заяви щодо уточнення списку виборців (учасників референдуму).

По-перше, така заява подається до адміністративного суду без сплати судового збору. Це правило зумовлене: а) терміновістю провадження у справах щодо уточнення списку виборців та надзвичайною масовістю таких справ; б) заздалегідь передбачуваним наслідком їх вирішення (роз-

гляд переважної більшості зазначених справ закінчується прийняттям рішення на користь позивача); в) неприпустимістю будь-яких обмежень на участь громадян у виборчому процесі.

По-друге, позовна заява щодо уточнення списку виборців (учасників референдуму) має бути подана до суду не пізніше, як за два дні до відповідного голосування. Вказаний строк обчислюється за правилами ст. 179 КАС України. Це означає, що позовна заява повинна надійти до суду не пізніше 24 години відповідного дня (наприклад, якщо днем виборів є 26 березня, то позовна заява повинна надійти до суду не пізніше 24 години 23 березня).

Слід пам'ятати, що у даному випадку не діє правило ч. 9 ст. 103 КАС України, за яким строк не вважається пропущеним, якщо до його закінчення позовна заява була здана на пошту чи передана іншими засобами зв'язку. Днем подання позовної заяви щодо уточнення списку виборців (учасників референдуму) вважається день її надходження до відповідного суду.

Але у випадку незабезпечення роботи суду до 24 години відповідного дня позовну заяву, подану у зв'язку з цим наступного дня, необхідно вважати поданою у встановлений строк (див. п. 10 постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами положень Кодексу адміністративного судочинства України під час розгляду спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму» від 2 квітня 2007 р. № 2).

У разі, якщо позивач пропустив встановлений строк звернення до суду, суд залишає позовну заяву щодо уточнення списку виборців (учасників референдуму) без розгляду. Оскільки ч. 5 ст. 179 КАС України встановлено, що позовні заяви у спорах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму, подані з пропуском строку, залишаються без розгляду, то положення ст. 100 КАС України в цих спорах не застосовуються.

У разі пропуску строку звернення до суду позовні заяви у спорах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму, залишаються судами без розгляду на будь-якій стадії проходження справи в суді: відкриття провадження, попереднього та судового розгляду справи. Таким само чином вирішується питання апеляційним судом у випадку виявлення подібної підстави у суді апеляційної інстанції під час перевірки законності та обґрунтованості рішення суду першої інстанції.

Також суди під час розгляду спору, пов'язаного з виборчим процесом чи процесом референдуму, залишають позовні заяви без розгляду у випадках, передбачених ч. 1 ст. 155 КАС України. Однак, при цьому не застосовуються положення п. 4 ч. 1 ст. 155 КАС України, оскільки, за правилами ст.ст. 172–175 КАС України, неприбуття в судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені, не перешкоджає судовому розгляду зазначених спорів (п. 8 постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами положень КАС України під час розгляду спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму» від 2 квітня 2007 року № 2).

Позовна заява щодо уточнення списку виборців (учасників референдуму) оформлюється згідно з вимогами ст.ст. 105 та 106 КАС України. На практиці трапляються випадки, коли адміністративні суди повертають позивачам позовні заяви щодо уточнення списку виборців через невідповідність їх форми або змісту вимогам КАС України.

З цього приводу у п. 7 постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами положень КАС України під час розгляду спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму» від 2 квітня 2007 року № 2 зазначається:

«... Суди зобов'язані виключити із практики випадки необґрунтованого повернення позовної заяви, залишення її без руху чи без розгляду та відмови у відкритті провадження у справі. У разі невідповідності поданої позовної заяви у спорі, пов'язаному з виборчим процесом чи процесом референдуму, формі та змісту, які передбачені ст.ст. 105, 106 КАС України, така позовна заява в порядку ч. 1 ст. 108 КАС України залишається без руху.

У випадку неусунення зазначених недоліків у встановлений судом строк такі позовні заяви, за правилами п. 1 ч. 3 ст. 108 КАС України, повертаються позивачеві.

Також суди мають право повертати позовні заяви зі спорів, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму, з інших підстав, перерахованих у ч. 3 ст. 108 КАС України».

4. Частиною 4 ст. 173 КАС України визначаються строки адміністративного провадження у справах щодо уточнення списку виборців (учасників референдуму).

Загальний строк розгляду і вирішення адміністративних справ, порушених на підставі ст.ст. 173 КАС України, становить два дні після надходження позовної заяви до суду. Поряд з цим правилом, коментована норма містить положення, відповідно до якого справа щодо уточнення списку виборців (учасників референдуму) повинна бути вирішена не пізніше, ніж за два дні до виборів (референдуму). Тож, якщо відповідна позовна заява надійшла до суду безпосередньо за два дні до голосування, порушена на її підставі справа має бути вирішена невідкладно (до 24 години дня надходження позовної заяви).

Зазначені строки також поширюються на вирішення справ з цим предметом спору апеляційним судом під час перегляду в апеляційній інстанції рішення суду першої інстанції.

Порушення судом встановленого строку розгляду адміністративної справи, не є підставою для залишення позовної заяви, а в апеляційній інстанції — апеляційної скарги, без розгляду. У таких випадках позовна заява або апеляційна скарга можуть бути залишені без розгляду лише в разі, якщо суди не розглянули справу до настання певної події, після якої судам заборонено розглядати або продовжувати розгляд зазначених справ (п. 11 постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами положень КАС України під час розгляду спорів щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму» від 2 квітня 2007 року № 2).

5. Статті 33, 34 та 107 КАС України передбачають обов'язкове інформування учасників справи про дату, час, місце судового засідання. Водночас, закон не вимагає від осіб, які беруть участь у справі щодо уточнення списку виборців, обов'язкової присутності на судовому засіданні. Навпаки, ч. 5 ст. 173 КАС України закріплює спеціальне правило, відповідно до якого, неприбуття у судове засідання належно повідомленої особи не перешкоджає розгляду справи (при вирішенні питання, чи була особа належним чином повідомлена про судове засідання в справі, слід керуватись положеннями ст.ст. 35 та 37 КАС України).

6. Відповідно до ч. 6 ст. 173 та п. 5 ч. 1 ст. 256 КАС України, судові постанови у справах щодо уточнення списку виборців (учасників референдуму) виконуються негайно. Варто додати, що постанови в будь-яких інших справах, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму, до негайного виконання звертатися не можуть (див. коментар до ст.ст. 172, 174, 175 і 256 КАС України).